

Klaipėdos regiono kultūrinio tapatumo ženklai. „Vėtrungių kelias“ koncepcija ir pirmosios patirtys

Kultūrinio turizmo populiarinimo pradžia

Šilutiškiai dar 1998 metais turėjo idėją sutelkti bendram darbui Mažosios Lietuvos regiono kultūrinį turizmą puoselėjančias institucijas bei kultūrinio turizmo centrus. 2005 m. pradėjus rengi H. Šojaus (Scheu) dvaro restauracijos projektą ši idėja buvo plačiai aptarta su regiono, Lietuvos ir užsienio kultūros institucijomis. Tokia veikla buvo numatyta ir dvaro pritaikymo bei veiklos koncepcijoje. Šilutės ir Kintų kultūros žmonės itin brangina didelę bendrystę su Neringos kultūros bendruomene. Tad 2006 m. Šilutės krašto Kintų Vydūno kultūros centras pradėjo intensyvią veiklą populiarinant vėtrunges ir jų pradininko Ernsto Vilhelmo Berbomo gyvenimo ir kūrybos kelią. Kintiškių idėjos „sugundė“ kultūros ir turizmo institucijas telktis bendroms veikloms ir šie lūkesčiai pradėjo pildytis kai 2011 metais Kultūros ministerijos Regionų kultūros plėtros programoje buvo įrašyta priemonė „Rengti ir dalyvauti įgyvendinant nacionalines ir tarptautines Kultūros kelių programas“, o 2013 m. Kultūros ministerijai paskelbus kvietimą teikti paraiškas Kultūros kelius ir kultūrinį turizmą skatinančių projektų konkursui, paraginusi Kultūros skyriaus vedėjai Vilmai Griškevičienei, buvo pateiktas projektas, kuriame visų partnerių turimas idėjas sujungė Kuršių marių vėtrungė, kaip geriausias pamario krašto tapatumo ženklas.

Mus jungia

Unikalios Kuršių marių vėtrungės. Šios vėtrungės atsirado kaip ženklai, reglamentuojantys žvejybą Kuršių mariose ir Aistmarėse. Vėliau žvejai ženklą ėmė puošti pjaustiniais. Taip atsirado Kuršių marių vėtrungės, tapusios didžiausiu pamario krašto pasididžiavimu. Vėtrungės turėjo ypatingą informacinę ženklų sistemą. Iš vėtrungės buvo galima ne tik sužinoti vietovę, iš kur yra žvejas, bet ir „perskaityti“ vėtrungėje įkūnytas žvejo mintis, pomėgius ir svajones. Galima teigti, kad vėtrungė savo funkcija prilygstanti šiuolaikinių informacinių technologijų sukurtiems socialiniams tinklams ar komunikacijos priemonėms. Žvejybos laivų ženklinimo sistema egzistuoja pasaulyje nuo senų laikų, tačiau tik Kuršių marių kūrybingi žvejai vėtrunges per keletą praėjusių amžių puošė ir tobulino spalvotais puošniais drožiniais. Dėl ypatingų spalvinių liaudies kūrybos drožinių ir jų teikiamos informacijos jau 19 a. pab. – 20 a. pr. vėtrungės tapo Kuršių marių regiono savitu atpažinimo arba „prekiniu ženklu“. Būtent VĖTRUNGĖ gali būti tas kelrodis, vedlys tiems, kurie nori pažinti potvynių ir marių krašte gyvenusių ir tebegyvenančių žmonių kultūrą. Tokia Vėtrungių kelio pradžia....

Projekto „Vėtrungių kelias“ koncepcija

Pastaraisiais metais pastebimas noras pažinti ne tik svečias šalis, bet savo šalį. Vis daugiau keliaujama, domimasi savo krašto istorine raida, naujai atrandami istoriniai bei šviečiamąją vertę

turintys objektai. Mes ne tik patys sau atrandame savo šalies unikalumą, bet suvokiame, kaip mūsų kultūra, menas, gamta siejasi su Europos dvasinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis. Mes patys esame ne tik Europos kultūros perėmėjai, bet būtent patys esame sukūrę kultūros reiškinius, kuriais galime didžiuotis pasaulyje.

Projekto „*Vėtrungių kelias*“ idėja – aplink Kuršių marias ir Baltijos jūrą sukurti kultūrinių renginių tinklą, kuris pristatytų ir populiarintų žmonių (tautų), gyvenančių prie vandens, išskirtines, susijusias su vandens kultūra, tradicijas ir papročius, telktų menininkus, kūrėjus įgyvendinti inovatyvias idėjas, kurios atskleistų Vakarų Lietuvos regiono patrauklumą. Vėtrungė - šio kultūrinio turizmo kelio atpažinimo ženklas. Keliaujantys po pamario-pajūrio regioną žmonės visur ieškos ir ras vėtrungę – tai ir bus kultūrinio turizmo kelio leitmotyvas.

Pradžia

Turėdami subrandintą idėją ir partnerių tinklą nesunkiai pasidalinome darbais, sukonkretinome veiklas, aptarėme ir sudarėme kultūrinės-meninės programas.

Didžiausias ir daug jėgų bei laiko reikalaujantis darbas - tyrimai. Mokslininkų ir tyrėjų pagalba atlikus istorinių šaltinių apžvalgą išaiškėjo pirmosios problemos - vėtrungių tema praktiškai nepaliesta. Tam reikia ilgo ir nuoseklaus darbo užsienio šalių archyvuose.

Kultūros žmonės jau nebe pirmi metai kuria edukacines programas, tačiau stokoja jų viešinimo ne tik vartotojų, bet ir tarp galimų partnerių – verslininkų, turizmo paslaugų organizatorių.

Kiekviena Pamario savivaldybė norėdama išryškinti gyvenimo prie vandens savitumą turi susiformavusius tradicinius metų renginius, tad, siekiant parodyti visų metų laikų ypatumus, kuriamas renginių ciklas „Vandens metų ratas“ .

Vyks tarptautinis ekslibrisų konkursas, bus išleistas leidinys „Kuršių marių vėtrungės – praėjusio amžiaus „Facebook““.

Subrandinome idėją menus plukdyti laivais. Turime aptarę veiklas, grafikus. Pirmasis „Menų laivas“ startuoja ryt Uostadvaryje. Laukiame šv. Kristoforo orkestro. Deja, naujoji projektų finansavimo iš Vilniaus tvarka palieka mūsų idėją plėtoti ateičiai...

Pradžia 2013 metais - sėkminga

Vienas iš pagrindinių darbų - Šilutės kultūros centre surengta konferencija „Vėtrungių ištakos, istorija, kultūrinis jos paveldas, meninė reikšmė šiandienai“.

Konferencijoje aptarėme vėtrungių ištakas, tapatumą ir pritaikymą šiandienai. Konferencija sulaukė ypač didelio susidomėjimo. Konferencijoje pranešimus skaitė, manau nesuklysiu sakydama, visi besidomintys ir tyrinėjantys vėtrungių tematiką (**Romaldas Adomavičius**, Lietuvos jūrų muziejaus Laivybos istorijos skyriaus vedėjas, **Egidijus Bacevičius**, Klaipėdos universiteto Biologijos katedros asistentas, **Kęstutis Demereckas**, kraštotyrininkas ir leidėjas, **Vaidotas**

Bliūdžius, laivadirbys ir vėtrungių meistras, **Simas Knapkis**, laivadirbys, gaila, negalėjo atvykti dailininkas **Albertas Krainkas** ir kt.). Kilo karštos diskusijos. Ypač dėl vėtrungių naudojimo šiame laikmetyje. Buvo išsakyta nemažai abejonių dėl pernelyg laisvo, šiuolaikiško vėtrungių simbolio interpretavimo. Ypač susidomėta Kuršių marių žvejų laivų vėtrungių istorija, paplitimo arealu.

Apžvelgėme situaciją, kuri atskleidė, kad visose apie Kurių marias esančiose savivaldybėse vykdoma daug veiklų, susijusių su vėtrungėmis: kuriamos vėtrungių ekspozicijos, alėjos, vyksta edukacijos šeimoms, sukurta suvenyrų bei televizijos laidų užsklanda su vėtrungėmis, organizuojami renginiai, išleista leidinių, straipsnių. Praėjusį savaitgalį Klaipėdoje pastatyta „džiazuojanti“ vėtrungė. Ruošiama medžiaga vėtrunges įrašyti į UNESCO saugomų paveldo objektų sąrašą ir kt. veiklos.

Skeptikai klausia, ar neatsitiks taip, kad „ištraukta“ iš istorinio konteksto vėtrungė praras savo išskirtinumą, tapatumą su kraštu, kuriame ji gimė? Tai juk Kuršmarių kultūros ir identiteto dalis.

Kuriame kelionę – žaidimą „Vėtrungių kelias“

Vienas iš projekto tikslų - pasitelkus šiandien populiarias laisvalaikio praleidimo formas (t.y. aktyvios pažintinės kelionės) populiarinti kultūrinį turizmą Mažosios Lietuvos regione. Tam sukurtos kelionės – žaidimo „Vėtrungių kelias“ taisyklės. Yra ir „burtažodis“, kurį reikia žinoti, norint tapti žaidimo dalyviu. Kad kelionė būtų įdomi – išleisti specialūs leidinukai, be kurių šis žaidimas neįmanomas. Išsami informacija bus pateikta Šilutės kultūros centro tinklalapyje www.silutekpc.lt

Žaidimo veiklos orientuotos į jaunimą, šeimas, mėgstančias keliauti bei aktyvius senjorus. Žaidimo dalyviui siūloma keliauti dviračiais, laivais, automobiliu, tam tikrus etapus galima įveikti ir pėsčiomis ir pažinti Mažąją Lietuvą.

Žaidimo vieta - Rambynas ir Kuršių marių kraštas. Vienas iš siūlomų maršrutų. Pvz., atvykstantiems iš Vilniaus krypties siūloma kelionę pradėti nuo Rambyno - Bitėnų, toliau – Šilutė - Rusnė - Kintai - Dreverna - Klaipėda - Neringa (Juodkrantė, Nida). Galima keliauti ir laivu, pvz., kelionę pradėjus Neringoje galima laivu iš Nidos persikelti į Rusnę ir toliau kelionę tęsti įprastu keliu (leidinyje pateikti tinklalapių adresai, kur bus laivų maršrutai ir tvarkaraščiai). Kelionę planuoti galima ir išradingai...maršrutą galima susikurti ir pačiam.

Norintiems keliauti ir pažinti kraštą siūlome ne tik aplankyti maršrute nurodytus objektus, bet ir pažaisti, pamedituoti, pažinti gamtą, užsisakyti edukaciją, paplaukioti laivais....

Žaidimo taisyklės numato, kad surinkęs visas 9 atžymas specialiame leidinyje lankytojų grupė bus apdovanoti specialiu prizu.

Šio projekto partneriai jau išbandė žaidimo- kelionės maršrutą, įvertino situaciją ir liko labai patenkinti.

Žaidimo pradžia -birželio 26 diena (t.y. vėtrungių gimimo data, 1844 m. įsakas). Tikimės, kad šiais metais (praėjus 170 metų po vėtrungių atsiradimo) subursime pirmąjį Vėtrungių gerbėjų - „įspūdžiautojų“ klubą, o rugsėjo 27 d. bus projekto partnerių ir pirmųjų Vėtrungių mėgėjų- „įspūdžiautojų“ klubo sueiga, kurioje dalinsimės įspūdžiais ir patirtimi.

Šis žaidimas taptų pramoginiu, jei mūsų krašte kryptingai ir nuosekliai būtų populiarinamos kulinarinio paveldo pristatymo tradicijos, kurios suteiktų dar didesnio žavesio lankytojams. Čia tikimės etnografų ir verslininkų aktyvaus bendradarbiavimo.

Partneriai, bendraminčiai, įgyvendintojai

Visas pirmojo susitikimo metu išsakytas mintis sujungti ir parengti projekto paraišką Kultūros ministerijos konkursui ėmėsi Šilutės kultūros ir pramogų centras. Projekto vadovė - direktorė Jūratė Pancerova.

Projekto įgyvendinimo veikloje aktyviai dalyvauja 19 partnerių. Tai kultūros įstaigos (muziejai, etnokultūros ir kultūros centrai), turizmo (regionų TIC'ai), regioniniai Rambyno ir Nemuno deltos parkai, asociacijos (Rusnės kaimo turizmo draugija, Šilutės kraštotyros draugija, Lietuvos muziejų asociacija) ir Klaipėdos St. Šimkaus konservatorija.

Sutikimą dalyvauti projekte davė ir Tilžės krašto muziejus. Partnerių tinklas bus plečiamas. Tikimės, kad jau po šios konferencijos.

Kultūros keliai. Sveikintina Kultūros ministerijos strategija

Konkursas, kuris buvo paskelbtas 2013 m. turėjo būti- trimetis. Tai ypač sveikintina, projekto vykdytojai galėjo planuoti perspektyvines veiklas, o konkuruojantys - tikėtis palaikymo ir tęstinumo. Iš daugiau kaip dvidešimties projektų – „Vėtrungių kelias“ buvo tarp 9 laimėjusių.

Kartu su partneriais planavome, kad 2013 metus skirsime - idėjai pristatyti, tyrimams ir renginių, edukacinių programų plano sudarymui ir projekto viešinimui.

2014-2015 m. planavome skirti kultūrinėms - meninėms priemonėms: parodoms, žaidimo - pažintinės kelionės Vėtrungių kelias plėtrai, migruojančiam menų festivaliui „Menų laivai“, specialios Vėtrungių kelio edukacinės programos „Mano vėtrungė“ sukūrimui, plenerams, UNESCO sekretoriato inicijuojamai stovyklai Kintuose, renginių ciklui „Vandens metų ratas“, buvo planuojama organizuoti seminarus savivaldybių, kultūros, turizmo, mokslo ir švietimo, gamtos apsaugos institucijoms. Buvo planuota inicijuoti tolimesnius tyrimus, išleisti leidinį bei realizuoti kitus naujus sumanymus.

Deja, dėmesys projekto svarbai nebuvo išsaugotas ir 2014 metais Lietuvos kultūros tarybos skirtas finansavimas nenuiteikia pozityviai...

Tačiau (mes juk pamariškiai, užgrūdinti atšiauraus klimato, taip greit nepasiduodam) mūsų idėjoms realizuoti yra ir kitų būdų ir priemonių. Projektas bus tęsiamas, nepaisant menkos

finansinės paramos, turime intriguojančių planų, drąsių idėjų, o svarbiausią – šaunią partnerių komandą!

Kas toliau?

Tolimesnės veiklos –

- iškristalizuoti veiklas,
- ieškoti kitų finansavimo šaltinių,
- į projekto veiklą įtraukti partnerių ne tik iš kitų Lietuvoje regionų, bet ir užsienio
- organizuoti mokymus, pasitelkiant regiono mokslo institucijas,
- sukurti agresyvią projekto viešinimo koncepciją.

Na, o artimiausiu metu, tai yra gegužės 24 d. „Vėtrungių kelias“ ves į Uostadvarį, kur užsuks pirmasis (deja, šiemet vienintelis) „Menų laivas“, jis atplukdys išskirtinę Šv. Kristoforo kamerinio orkestro, vadovaujamo prof. Donato Katkaus, muzikinę programą.

Jus visus, čia atvykusius, kviečiame birželio 26 dieną (t.y. vėtrungių gimimo datą) pradėti kelionę „Vėtrungių keliu“ ir jungtis į „Vėtrungių įspūdžiautojų“ klubą, o rugsėjo 27 d. susitikime pirmojoje klubo sueigoje.

Jūratė Pancerova

Šilutės kultūros ir pramogų centro direktorė